

Od prijetnje do pripadnosti: konceptualizacija, mjerenje i povezanost prijetnji, društvenih identiteta i društvene kohezije¹

Pregledni rad, DOI 10.22522/cmr202601118, primljeno 27. studeni 2025.

Rad je licenciran pod CC BY-NC-ND 4.0 / This work is licensed under CC BY-NC-ND 4.0

UDK: 303.4:(316.6:316.472.4)

.....
Dr. sc. Igor Mikloušić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar (Zagreb, Hrvatska)

eMail: igor.miklousic@pilar.hr
.....

Sažetak

Društvena kohezija, društveni identitet i percepcija prijetnje predstavljaju međusobno povezane konstrukte važne za razumijevanje dinamike multikulturalnih društava. Ovaj rad razmatra njihove međudnose s posebnim naglaskom na koncept fuzije identiteta, suvremene modele društvene kohezije te evolucijske pristupe razumijevanju prijetnji. Pregled suvremenih istraživanja nedvosmisleno ukazuje da su odnosi između tih konstrukata slojeviti i kontekstualno ovisni. Nalazi upućuju na to da fuzija identiteta može biti povezana i s pojačanom solidarnošću sa širom zajednicom ali i s obrambenom mobilizacijom, ovisno o vrsti i interpretaciji prijetnje. Različite evolucijski konceptualizirane kategorije prijetnji aktiviraju specifične psihološke mehanizme te imaju različite implikacije za koheziju i međugrupne odnose, uključujući i mogućnost uzrokovanja fragmentacije unutar grupa. Integrativna perspektiva omogućuje preciznije razumijevanje uzajamnih veza između identiteta, prijetnje i društvene kohezije u europskom kontekstu te nudi smjernice za daljnja istraživanja i donositelje odluka.

Ključne riječi: društvena kohezija, fuzija identiteta, društveni identitet, percepcija prijetnje, evolucijska psihologija, međugrupni odnosi

.....
¹ Istraživanje je provedeno u sklopu projekta PERSON – Percepcija prijetnji, identitet i društvena kohezija (PILAR-2519-17), financiranog sredstvima Europske unije – NextGenerationEU.

1. Uvod

Suvremena europska društva suočavaju se sa rastućim izazovima održavanja društvene kohezije u uvjetima povećane kulturalne raznolikosti, migracijskih tokova i geopolitičkih napetosti. Razumijevanje psiholoških mehanizama koji povezuju ili razdvajaju različita stanovništva postalo je ključni prioritet za istraživače, donositelje politika i stručnjake za komunikacije. U središtu tog problema nalaze se tri međusobno povezana konstrukta: socijalni identitet, društvena kohezija i percepcija prijetnje. Snažan društveni identitet može poticati solidarnost i suradnju unutar grupe, ali u određenim okolnostima može biti povezani i s pojačanom percepcijom prijetnje te međugrupnom netrpeljivošću. Vanjske prijetnje mogu učvrstiti grupne granice i ojačati koheziju, ali istodobno mogu narušiti povjerenje i suradnju među grupama. Takve dinamike osobito su izražene u multikulturalnim europskim kontekstima, gdje različiti etnički, vjerski i nacionalni identiteti koegzistiraju unutar zajedničkih političkih i teritorijalnih okvira.

Geopolitički događaji posljednjeg desetljeća, uključujući migrantsku krizu 2015.–2016., Brexit, pandemiju bolesti COVID-19 i rusku invaziju na Ukrajinu, dodatno su usmjerili znanstvenu i političku pozornost na ove procese. Pitanje na koji način komunikacijske strategije mogu istodobno jačati društvenu koheziju i ublažavati percepciju prijetnje postaje ključno za očuvanje demokratske stabilnosti i društvenog mira. Ovaj rad pruža pregled psiholoških okvira, pristupa mjerenju i relevantnih empirijskih nalaza koji se odnose na društvenu koheziju, društveni identitet i percepciju prijetnje te analizira njihove međusobne veze kako bi se rasvijetlile implikacije za razumijevanje društvene kohezije u multikulturalnim europskim društvima i ponudile smjernice za buduća istraživanja.

2. Konceptualne definicije

2.1. Društveni identitet

Društveni, ili socijalni, identitet obuhvaća aspekte samopoimanja pojedinca koji proizlaze iz pripadnosti društvenim grupama, zajedno emotivnom vrijednošću pridruženom toj pripadnosti. Razumijevanje načina na koji se pojedinci poistovjećuju s grupama, kako te identifikacije oblikuju međugrupne stavove i ponašanja te pod kojim uvjetima grupni identiteti potiču suradnju ili sukob predstavlja jedan od temeljnih izazova socijalne psihologije. Suvremena istraživanja integriraju spoznaje različitih teorijskih tradicija koje, iako povijesno odvojene, nude komplementarne perspektive na procese stvaranja društvenog identiteta.

Temeljni uvid da pojedinci dio svojeg samopoimanja izvode iz pripadnosti grupama proizlazi iz Tajfelovih (1970) eksperimenata s minimalnim grupama. Ti su eksperimenti pokazali da i proizvoljne kategorizacije u grupe mogu dovesti do favoriziranja vlastite grupe i diskriminacije prema drugim grupama. Na toj osnovi razvijena je teorija socijalnog identiteta (TSI), prema kojoj su pojedinci motivirani postići i održati pozitivan socijalni identitet povoljnim uspoređivanjem vlastite grupe s relevantnim

drugim grupama (Hogg i sur., 2017; Tajfel i Turner, 1979, 2004). Kada je socijalni identitet istaknut, pojedinci sebe i druge percipiraju kao zamjenjive predstavnik grupnih kategorija, a ne kao jedinstvene osobe, što se označava pojmom depersonalizacije. Taj prijelaz s osobnog na socijalni identitet mijenja kognitivne, afektivne i ponašajne procese, usklađujući individualno djelovanje s normama i interesima grupe. Nadovezujući se na te temelje, teorija samokategorizacije razrađuje detaljnije kognitivne mehanizme u pozadini socijalne kategorizacije (Turner i Reynolds, 2012). Pojedinci se tako mogu kategorizirati na različitim razinama apstrakcije; kao jedinstvene osobe ili kao članovi određenih društvenih grupa. Kada određeni socijalni identitet postane istaknut, pojedinci se upuštaju u samostereotipiziranje, naglašavajući sličnost s prototipom vlastite grupe i razliku u odnosu na vanjsku grupu (Hogg i sur., 2017). Jedno od ograničenja tradicionalnih pristupa međutim jest tzv. hidraulička pretpostavka prema kojoj su osobni i društveni identitet funkcionalno antagonistični, tako da povećanje istaknutosti socijalnog identiteta nužno smanjuje istaknutost osobnog identiteta (Swann i sur., 2009; Swann i sur., 2012). Prema toj pretpostavci, visoka identifikacija s grupom podrazumijeva depersonalizaciju i smanjenje osobne agencije u korist grupne razine djelovanja.

Teorija fuzije identiteta osporava ovaj hidraulički model tvrdeći da osobni i društveni identiteti mogu biti istovremeno aktivni i međusobno se ojačavati (Swann i sur., 2009; Swann i sur., 2012). Fuzija predstavlja visceralni osjećaj jedinstva s grupom u kojoj granice između osobnog identiteta postaju propusne, pri čemu se integritet niti jednog identiteta ne gubi. (Swann i sur., 2012). Osobe s visokom razinom fuzije doživljavaju članove grupe kao obitelj, pokazuju izrazitu požrtvovnost prema njima, ali i paradoksalno zadržavaju osjećaj osobne autonomije unutar kolektiva (Gómez i sur., 2011.; Swann i sur., 2009). Za razliku od klasične identifikacije, pojedinci s visokom razinom fuzije identiteta ne percipiraju sebe kao zamjenjive članove grupe, nego kao jedinstvene aktere koji djeluju u ime grupe (Swann i sur., 2009). Ovaj sinergijski odnos između osobnog i društvenog identiteta kod pojedinaca s visokom razinom fuzije identiteta ima važne motivacijske posljedice. Istraživanja pokazuju da aktiviranje bilo osobnog ili društvenog identiteta tih osoba povećava njihovo odobravanje ekstremnih oblika ponašanja povezanog s grupom, poput spremnosti na samo žrtvovanje ili nasilje, što sugerira da oba identiteta djeluju istovremeno, a ne konkurentski (Swann i sur., 2009.; Swann i sur., 2010). Takva sinergija proturječi funkcionalnom antagonizmu koji postavlja teorija samokategorizacije. Unutar teorije fuzije identiteta tako, spremnost na izvanredna odricanja u korist grupe nastaje kada se autonomno ja snažno poveže s grupom te postaje izvor motivacije za intenzivno, čak i radikalno, djelovanje u ime kolektiva (Swann i sur., 2012).

Nekoliko mehanizama stoji u temelju snažnih učinaka fuzije identiteta na ekstremno pro-grupno ponašanje. Prvo, pojedinci s izraženom fuzijom identiteta razvijaju snažne veze s drugim članovima svoje grupe, brinući o konkretnim osobama unutar grupe, a ne samo o apstraktnoj kategoriji grupe (Swann, Buhrmester i sur., 2014). Ovaj naglasak na međuljudskim vezama unutar konteksta grupe razlikuje fuziju od tradicionalne identifikacije, koja je prvenstveno usredotočena na samu

kategoriju grupe. Osobe s visokom razinom fuzije osobito su sklone podržati žrtvovanje vlastitih života kako bi spasile pojedine članove grupe za koje smatraju da su u opasnosti te navode da osjećaju obiteljske veze s ostalim članovima grupe (Swann, Gómez i sur., 2014). Drugo, pojedinci s visokom razinom fuzije percipiraju postojanje zajedničke suštine koja definira temeljnu prirodu grupe i razlikuje je od drugih grupa (Swann, Buhrmester i sur., 2014). Ta zajednička suština može uključivati biološke kvalitete, osobna iskustva koja definiraju pojedinca, temeljne vrijednosti i simbolične prikaze. Percepcija zajedničke suštine jača osjećaj jedinstva s grupom i pojačava spremnost na žrtvovanje za kolektiv. Važno je napomenuti da se prijetnje suštini grupe doživljavaju kao prijetnje samome sebi, što potom može potaknuti snažne obrambene reakcije (Swann, Buhrmester i sur., 2014). Empirijska istraživanja pokazuju i kako ekstremni pro-grupni učinci fuzije identiteta nadilaze deklarativne stavove te se očituju u konkretnom ponašanju (Buhrmester i sur., 2015., Swann i Buhrmester, 2015). Primjerice, fuzija s borbenom jedinicom povezana je sa spremnošću sudjelovanja u rizičnim oblicima djelovanja, poput borbe prvoj crti bojišnice umjesto da preuzmu sigurnije potporne uloge (Whitehouse i sur., 2014).

Iz pozicije mjerenja ovih konstrukata, tradicionalni pristupi mjerenju socijalnog identiteta usmjereni su na kognitivne, afektivne i evaluativne komponente identifikacije s grupom. Najčešće korištene mjere socijalnog identiteta procjenjuju više dimenzija identifikacije, uključujući važnost grupnog identiteta za koncept o sebi, afekt prema vlastitoj grupi i osjećaj povezanosti s drugim članovima grupe. Ljestvice obično traže od ispitanika da procijene slaganje s tvrdnjama poput „Članstvo u grupi važan je dio mog identiteta” ili „Osjećam snažnu povezanost s drugim članovima svoje grupe” (i.e. Cameron, 2004.; Hogg i sur., 2017). Iako takve mjere pokazuju zadovoljavajuća psihometrijska svojstva u različitim populacijama i kontekstima, ograničene su po pitanju obuhvaćanja najintenzivnijih oblika privrženosti grupi. Mjere fuzije identiteta s druge strane zahvaćaju snažan visceralni osjećaj jedinstva s grupom koji predviđa ekstremne oblike pro-grupnog ponašanja. Fuzija identiteta mjeri se različitim pristupima koji procjenjuju percipirani preklapajući dio između osobnog i grupnog identiteta. Slikovna mjera fuzije uključuje odabir para krugova koji simboliziraju odnos između „ja” i grupe, u rasponu od potpunog odvajanja do potpunog preklapanja. Verbalne mjere uključuju procjenu slaganja s tvrdnjama poput „Ja sam jedno sa svojom grupom” ili „Moja grupa sam ja”. Takve mjere dosljedno bolje predviđaju ekstremna pro-grupna ponašanja, uključujući spremnost na osobnu žrtvu, nego tradicionalne mjere identifikacije, čak i kada se kontrolira opća razina identifikacije. (Newson i sur., 2018.; Swann i sur., 2009.; Swann i sur., 2012).

Evolucijska perspektiva dodatno produbljuje razumijevanje socijalnog identiteta smještajući procese identifikacije u kontekst ljudske socijalne evolucije. Ljudi su evoluirali u malim kooperativnim grupama u kojima su suradnja unutar grupe i koordinacija u odnosu na vanjske prijetnje povećavale šanse za preživljavanje i reprodukciju (Lang i sur., 2019). Psihološki mehanizmi koji podupiru grupnu identifikaciju, uključujući brzu kategorizaciju pojedinaca kao članova vlastite ili vanjske grupe, emocionalnu vezanost uz simbole i rituale te spremnost na žrtvovanje za kolektiv,

moгу se razumjeti kao prilagodbe takvom okolišu. Ova perspektiva pomaže objasniti univerzalnost pristranosti prema vlastitoj grupi, ali i fleksibilnost grupnih granica u različitim društvenim kontekstima, budući da ljudi posjeduju kognitivne prilagodbe za stvaranje i preoblikovanje koalicija kao odgovor na promjenjive društvene i ekološke okolnosti (Lang i sur., 2019).

U multikulturalnim, multietničkim i multinacionalnim društvima i političkim zajednicama često je potrebno istodobno mjeriti više koegzistirajući identiteta, uključujući lokalne, regionalne, nacionalne i nadnacionalne (primjerice europske) identitete. Pojedinci se mogu poistovjećivati s više grupa na različitim razinama, a relativna snaga i međusobna kompatibilnost tih identifikacija utječu na međugrupne stavove i razinu društvene kohezije. U tom kontekstu mjere fuzije identiteta pokazuju posebnu analitičku vrijednost. One omogućuju procjenu snage povezanosti s pojedinom razinom identiteta, kao i percipirane kompatibilnosti ili sukoba između različitih identitetskih razina. Primjerice, pojedinci koji nacionalni i europski identitet doživljavaju kao kompatibilne iskazuju pozitivnije stavove prema europskoj integraciji i imigraciji od onih koji te identitete percipiraju kao međusobno suprotstavljene (Grosfeld i sur., 2024).

2.2. Društvena kohezija

Društvena kohezija odnosi se na kvalitetu suradnje i zajedništva unutar teritorijalno omeđene zajednice. Unatoč širokom priznanju njezine važnosti za funkcioniranje društva, ne postoji jedinstvena, univerzalno prihvaćena definicija ni jedinstven okvir za njezino mjerenje. Ipak, suvremena istraživanja konvergiraju prema nekoliko temeljnih dimenzija koje obilježavaju kohezivna društva. U nastavku se razmatraju tri istaknuta okvira koji nude komplementarne perspektive, osobito relevantne za europski kontekst.

Radar kohezije, koji je razvila zaklada Bertelsmann, konceptualizira društvenu koheziju kroz tri široke domene; društvene odnose, povezanost i usmjerenost na opće dobro (Dragolov i sur., 2016). Društveni odnosi obuhvaćaju horizontalnu povezanost među pojedincima, uključujući njihove društvene mreže, međuljudsko povjerenje i prihvaćanje različitosti. Povezanost se odnosi na emocionalne veze koje povezuju pojedince sa zajednicom i njezinim institucijama, uključujući identifikaciju s kolektivom i povjerenje u institucije. Usmjerenost na opće dobro označava orijentaciju građana prema kolektivnoj dobrobiti, koja se očituje u solidarnosti, poštovanju društvenih pravila i građanskom sudjelovanju. Ovaj okvir eksplicitno zastupa inkluzivno shvaćanje kohezije, prema kojem prihvaćanje različitosti čini sastavni dio kohezivnih multikulturalnih društava.

Schiefer i van der Noll (2017) predlažu sličnu konceptualizaciju identificirajući tri ključne dimenzije: kvalitetu društvenih odnosa, identifikaciju s geografskom cjelinom i orijentaciju prema općem dobru. Njihov okvir poseban naglasak stavlja na distinkciju horizontalnih odnosa među članovima društva i vertikalnih odnosa između građana i institucija. Koncept IDOS-a (Njemački institut za razvoj i održivost) dodatno razrađuje ovu distinkciju, definirajući tri atributa prisutna u horizontalnoj

i vertikalnoj dimenziji: povjerenje (društveno i institucionalno), inkluzivni identitet (tolerancija prema različitim identitetima i identifikacija sa širim kolektivima) te suradnju za opće dobro (među građanima i između građana i države)(Leininger i sur., 2021). Prema tom okviru, socijalna kohezija podrazumijeva istodobno snažne horizontalne veze među članovima zajednice i stabilne vertikalne veze između građana i institucija.

Unatoč razlikama u naglascima, navedeni okviri dijele nekoliko zajedničkih obilježja koja čine konceptualnu jezgru socijalne kohezije. Kohezija se promatra kao višedimenzionalan konstrukt koji obuhvaća relacijske, afektivne i ponašajne komponente. Relacijsku razinu čine društvene mreže, međuljudsko povjerenje i kooperativne interakcije. Afektivna razina uključuje osjećaj pripadnosti i emocionalnu vezanost uz zajednicu. Ponašajna razina očituje se u prosocijalnom ponašanju, građanskoj participaciji i orijentaciji prema kolektivnoj dobrobiti. Svi pristupi također u nekoj mjeri razlikuju horizontalnu koheziju, koja se odnosi na odnose među članovima društva, i vertikalnu koheziju, koja se odnosi na odnos građana i institucija. Istodobno svi odbacuju etničku ili kulturnu homogenost kao preduvjet kohezije te naglašavaju važnost inkluzivnog identiteta i prihvaćanja različitosti.

Samo mjerenje društvene kohezije suočava se s metodološkim izazovima zbog njezine višedimenzionalnosti i potrebe da se obuhvate stavovi na razini pojedinca i karakteristike na razini zajednice. Radar društvene kohezije operacionalizira koheziju kroz devet dimenzija raspoređenih u tri domene. Društveni odnosi mjere se pokazateljima frekvencije i raznolikosti društvenih kontakata,, povjerenja u ljude i prihvaćanja različitosti. Povezanost se procjenjuje putem identifikacije sa zajednicom, povjerenja u institucije i percepcije pravednosti. Usmjerenost na opće dobro obuhvaća solidarnost i spremnost na pomoć, poštovanje društvenih pravila te građansko sudjelovanje. Podaci se prikupljaju reprezentativnim anketama, a indeksi se konstruiraju agregiranjem standardiziranih pokazatelja unutar pojedinih dimenzija (Dragolov i dr., 2016). Schiefer i van der Noll (2017) kvalitetu društvenih odnosa procjenjuje se mjerama širine i kvalitete društvenih mreža, povjerenja i tolerancije. Emocionalna povezanost zahvaća se identifikacijom sa zajednicom i osjećajem pripadnosti. Orijentacija prema općem dobru mjeri se pokazateljima solidarnosti, građanske participacije i poštovanja pravila. IDOS pristup koristi standardna pitanja općeg povjerenja za mjerenje društvenog povjerenja, dok se institucionalno povjerenje procjenjuje ocjenama povjerenja u specifične institucije. Inkluzivni identitet mjeri se horizontalno kroz toleranciju prema različitim grupama, a vertikalno kroz identifikaciju s nacijom ili širim kolektivom. U europskom kontekstu, postojeće opsežne anketne baze podataka predstavljaju vrijedan izvor za istraživanje socijalne kohezije. Europsko društveno istraživanje (ESS) uključuje mjere povjerenja, identifikacije, građanske participacije i stavova prema imigrantima koje su u skladu s navedenim okvirima dok Eurobarometar redovito procjenjuje povjerenje u institucije, europski identitet i percepciju raznolikosti. Iako ti instrumenti nisu izvorno razvijeni isključivo za mjerenje kohezije, omogućuju komparativne analize među državama i kroz vrijeme.

2.3. Percepcija prijetnji

Percepcija prijetnje predstavlja temeljni psihološki proces koji oblikuje međugrupne odnose i društvenu koheziju. U okviru integrirane teorije međugrupne prijetnje (Stephan i Stephan, 2000) razlikuju se simboličke i realistične prijetnje. Simboličke prijetnje odnose se na percipirane ugroze vrijednosti, uvjerenja i kulturnog identiteta vlastite grupe, dok se realistične prijetnje odnose na percipirane ugroze materijalnih resursa, moći i fizičke sigurnosti. Realistična prijetnja obično se operacionalizira stavkama koje procjenjuju percipiranu konkurenciju za opipljive resurse i zabrinutost za fizičku sigurnost. Takve mjere ispituju u kojoj mjeri se vanjska grupa doživljava kao izvor materijalne opasnosti za ekonomsku dobrobit, sigurnost ili pristup resursima vlastite grupe (Caricati, 2018). Simbolička prijetnja mjeri se stavkama koje zahvaćaju percipirane izazove vrijednostima, normama i načinu života, odnosno zabrinutost zbog kulturnih promjena i ugroze kolektivnog identiteta (Çakal i dr., 2016).

Suvremena istraživanja ipak nadilaze takvu binarnu podjelu i smještaju reakcije na prijetnje u širi evolucijski okvir. Kenrick i sur. (2010) predlažu reviziju Maslovljeve hijerarhije potreba, utemeljenu na evolucijskoj psihologiji i teoriji životne povijesti. Umjesto statične piramide, predlažu model sedam preklapajućih motivacijskih sustava, od kojih je svaki povezan sa specifičnim prijetnjama i adaptivnim izazovima s kojima su se ljudi suočavali tijekom evolucijske povijesti. Ta struktura pretpostavlja da se raniji motivacijski sustavi ne zamjenjuju kasnijima, već ostaju aktivni ovisno o kontekstu i individualnim razlikama.

U tom okviru razlikuju se prijetnje povezane sa svakim od temeljnih motiva; neposrednim fiziološkim potrebama, samozaštiti, pripadnosti, statusu, stjecanju i zadržavanju partnera te roditeljstvu. U tom okviru razlikuju se prijetnje povezane s neposrednim fiziološkim potrebama, samozaštitom, pripadnošću, statusom, stjecanjem partnera, zadržavanjem partnera te roditeljstvom. Prijetnje neposrednim fiziološkim potrebama odnose se na ugroze osnovne homeostaze, poput gladi, dehidracije ili pregrijavanja, i usmjerene su na osiguravanje neposrednog preživljavanja. Sustav samozaštite aktivira se u situacijama potencijalnog nasilja, fizičke opasnosti ili zaraze, pri čemu reagira na podražaje koji signaliziraju neposrednu prijetnju tjelesnoj sigurnosti. Primjerice, sustav izbjegavanja zaraze posebno je osjetljiv na znakove bolesti i potencijalne izvore kontaminacije. Prijetnje pripadnosti uključuju mogućnost socijalnog isključenja, iskorištavanja, gubitka podrške ili narušavanja kooperativnih odnosa unutar grupe. Statusne prijetnje odnose se na gubitak društvenog ugleda, prestiža, resursa i prilika povezanih sa statusom. Prijetnje stjecanju partnera uključuju prisutnost poželjnih konkurenata, dok prijetnje zadržavanju partnera obuhvaćaju rizik nevjere ili preuzimanja partnera od strane suparnika. Naposljetku, roditeljski sustav reagira na prijetnje dobrobiti potomstva te na potencijalne gubitke povezane s roditeljskim ulaganjem. Svaki od navedenih sustava djeluje prema domenski specifičnoj logici, reagira na karakteristične podražaje i generira različite emocionalne i ponašajne obrasce, čime doprinosi diferenciranim reakcijama na različite vrste prijetnji.

Neuberg, Kenrick i Schaller (2011) dodatno naglašavaju da ljudska bića raspolažu djelomično neovisnim motivacijskim sustavima namjerenima na različite vrste adaptivnih problema, uključujući samozaštitu, izbjegavanje zaraze, detekciju prevarena i regulaciju socijalnih odnosa. Ti sustavi imaju prepoznatljivu funkcionalnu arhitekturu; perceptivni, afektivni, kognitivni i bihevioralni procesi koordinirano djeluju kako bi se smanjili potencijalni troškovi prijetnje. Svaki sustav pokazuje sklonost pretjerano opreznim, odnosno preventivnim procjenama, što znači da je osjetljiv na signale mogućih opasnosti čak i uz rizik lažne uzbune. Sustavi reagiraju kako na situacijske podražaje koji signaliziraju trenutnu ugrozu, tako i na stabilne individualne razlike u osjetljivosti na pojedinu prijetnju. Primjerice, sustav samozaštite tipično je povezan s emocijom straha i tendencijom izbjegavanja ili obrambene reakcije, dok sustav izbjegavanja zaraze generira gađenje i sklonost distanciranju od potencijalnih izvora kontaminacije. Druge vrste prijetnji, poput statusnih ili socijalnih, mogu aktivirati emocije poput ogorčenosti ili ljutnje. Ova organizacija ima važne implikacije za međugrupne odnose, jer različite grupe mogu aktivirati različite motivacijske i emocionalne profile. Posljedično, predrasude i obrambene reakcije nisu homogeni fenomen, već odražavaju specifičnu vrstu percipirane prijetnje i sustav koji je tom prilikom aktiviran. Neke skupine koje pokreću sustav samozaštite tako izazivaju obrazac emocionalnih reakcija koji je karakteriziran strahom, dok druge skupine mogu izazvati emocionalne reakcije koje, iako jednako negativne, uopće nisu karakterizirane strahom, već primjerice gađenjem (Neuberg i sur., 2011).

Nadovezujući se na ovaj temelj, nedavna su istraživanja proširila kategorizacije prijetnji kako bi obuhvatile suvremene izazove. Na primjer, tijekom pandemije bolesti COVID-19 istraživači su dodali financijske prijetnje (gubitak posla, ekonomska nesigurnost) tradicionalnim kategorijama prijetnji, prepoznajući da ekonomske prijetnje predstavljaju suvremenu manifestaciju zabrinutosti zbog nestašice resursa koja je bila relevantna za opstanak tijekom cijele ljudske evolucije (Bullock i sur., 2023). Ova proširena tipologija obuhvaća predatorske prijetnje, prijetnje zaraze, društvene prijetnje, prirodne nepogode i financijske prijetnje, povezujući evolucijske izazove s njihovim suvremenim manifestacijama.

Evolucijski okvir dakle omogućuje dublje razumijevanje razlike između simboličkih i realističnih prijetnji. Simboličke prijetnje mogu se povezati s ugrozom statusa i kolektivnog identiteta, dok realistične prijetnje odgovaraju sustavima samozaštite i zaštite resursa. Percepcija prijetnje stoga ne predstavlja jedinstveni psihološki mehanizam, već skup djelomično neovisnih sustava koji generiraju različite emocionalne i ponašajne ishode. U europskom kontekstu, izrazito su korisni podaci Eurobarometra redovito uključuju mjere percepcije prijetnje povezane s imigracijom, uključujući ekonomske i kulturne aspekte. Takvi podaci se mogu povezati s evolucijski relevantnim kategorijama, a omogućuju komparativne analize među državama i kroz vrijeme, iako treba napomenuti i da standardne anketne stavke ne obuhvaćaju uvijek cjelokupan raspon kontekstualno specifičnih prijetnji.

3. Povezanost konstrukata

Empirijska istraživanja posljednjih godina pokazuju da su odnosi između društvenog identiteta, percepcije prijateljnosti i društvene kohezije znatno nijansirani nego što su sugerirali raniji modeli. Fuzija identiteta može u određenim okolnostima poticati međugrupnu suradnju, dok u drugim kontekstima može biti povezana s obrambenom mobilizacijom. Slično tome, vanjske prijateljnosti ne jačaju nužno koheziju, već je pod određenim uvjetima mogu i narušiti. Tradicionalna istraživanja isticala su ulogu fuzije identiteta u poticanju intenzivnih pro-grupnih ponašanja, uključujući spremnost na osobnu žrtvu i sudjelovanje u rizičnim oblicima djelovanja uključujući međugrupno nasilje (Swann i dr., 2012). Međutim, noviji radovi ukazuju na kontekstualnu ovisnost tih učinaka. Visoka razina fuzije identiteta naime ne dovodi neizbježno do mržnje i neprijateljstva prema vanjskim grupama (Newson i sur., 2023.; Swann, Gómez i sur., 2014). Fuzija može pojačati percepciju prijateljnosti i snažnu pristranost prema vlastitoj grupi, no učinci na međugrupne odnose ovise o normama grupe i kontekstu interakcije. Fuzija identiteta stoga može imati čak i pozitivan učinak na toleranciju i pozitivne međugrupne odnose kada grupne norme naglašavaju uključivost i suradnju. Primjerice Newson i sur. (2023) otkrili su da fuzija identiteta među nogometnim navijačima predviđa i koheziju unutar grupe i neprijateljstvo prema drugoj grupi, no na taj je odnos utjecalo nekoliko kontekstualnih čimbenika. Prvenstveno percipirani intenzitet rivalstva i vjerojatnost pozitivnih međugrupnih kontakata. Ovaj nalaz naglašava važnost mjerenja ne samo snage identiteta, već i sadržaja grupnih normi te prirode međugrupnih odnosa. U natjecateljskom kontekstu dakle, osobe s najizraženijom fuzijom identiteta prvenstveno biraju pomagati svojoj grupi bez nanošenja štete vanjskoj grupi, no sklonije su i podržati agresivne odgovore kada se percipira da je ugrožena temeljna suština grupe (Swann, Gómez i sur., 2014). To sugerira da fuzija primarno motivira zaštitu interne grupe, pri čemu neprijateljstvo prema vanjskoj grupi nastaje u trenutku percepcije prijateljnosti i ugroze.

Klein i Bastian (2023) ovaj fenomen objašnjavaju teorijom sigurne baze gdje snažno povezana grupa, u kojoj se članovi osjećaju zbrinutima, saslušanima i zaštićenima, djeluje kao sigurna baza koja omogućuje otvorenost prema vanjskim grupama i spremnost na suradnju. U takvim uvjetima osobe s visokom razinom fuzije identiteta mogu pokazivati povećano povjerenje i kooperativnost prema vanjskim grupama, osobito kada se one percipiraju kao poznate i nenametljive (Klein i sur., 2024). Klein i sur. (2025) testirali su ovu hipotezu u pet društava koja su iskusila aktivne međugrupne sukobe (Filipini, Gambija, Pakistan, Tanzanija i Uganda). Fuzija je imala pozitivan učinak na spremnost na suradnju kada su vanjske skupine bile pozitivno percipirane, ali nije imala učinak kada su bile negativno percipirane. Istraživači su pokazali da fuzija posebno potiče povjerenje u vanjsku skupinu kroz osjećaj ih vlastita skupina cijeni i štiti. Ovo je posebno važno jer je povjerenje ključni element društvene kohezije. Nadalje Vázquez i sur. (2023) su pokazali da fuzija potiče pozitivne emocije prema skupinama s kojima članovi grupe imaju rutinski izravan kontakt ali i neprijateljstvo prema udaljenim ili nepoznatim skupinama. Empirijski nalazi dakle ukazuju da učinci fuzije ovise o interpretaciji situacije i vrsti aktivirane prijateljnosti. Fuzija identiteta potencira pozitivne međugrupne odnose kada su

vanjske skupine poznate, pozitivno percipirane i ne predstavljaju prijetnju. S druge strane, kada se percipira prijetnja temeljnoj suštini grupe, fuzija može potaknuti obrambenu mobilizaciju i podršku konfrontacijskim odgovorima. Time se potvrđuje da fuzija identiteta nije inherentno povezana s neprijateljstvom prema vanjskim grupama, već djeluje u interakciji s kontekstualnim čimbenicima.

Nalazi Mikloušića i Šučurović (2024) dodatno ilustriraju dugoročne učinke fuzije identiteta u postkonfliktnom kontekstu. Analizirajući koheziju među hrvatskim veteranima Domovinskog rata trideset godina nakon sukoba, autori pokazuju da je fuzija identiteta oblikovana ratnim iskustvom povezana sa snažnim vezama prema obitelji i suborcima. Ta trajna povezanost može djelovati kao zaštitni čimbenik nakon završetka sukoba te predviđa veći stupanj društvenog angažmana i građanskog sudjelovanja. Istodobno, naglašena identifikacija s vojnom ulogom može ograničiti širu društvenu integraciju ako postane dominantna identitetska os (Mikloušić i Šučurović, 2024., Šučurović i sur., 2017).. Zanimljivo je da su veterani, unatoč narušenom povjerenju u institucije, zadržali snažan nacionalni i europski identitet. Ovaj obrazac upućuje na to da fuzija identiteta s određenom grupom ne isključuje istodobnu identifikaciju s višim identitetskim razinama, ali da relativna istaknutost pojedinih identiteta može oblikovati putanje društvene integracije i sudjelovanja.

Učinci vanjskih prijetnji na identitetske procese također su kompleksni. Istraživanje Bullock i sur. (2023) pokazuje da društvene (isključenje) i predatorske (fizička opasnost) prijetnje mogu jačati fuziju i solidarnost unutar grupe, dok prijetnje zaraze (bolest), financijske prijetnje (gubitak posla) i prirodne nepogode mogu ne utjecati na fuziju ili čak i imati suprotan učinak. Ovi obrasci su u skladu s evolucijskim modelima motivacijskih sustava, prema kojima različite vrste prijetnji aktiviraju različite psihološke mehanizme. Prijetnje povezane sa samozaštitom i pripadnošću mogu poticati kolektivnu obranu i jačanje grupnih veza, dok prijetnje koje aktiviraju sustave izbjegavanja zaraze ili zaštite resursa mogu dovesti do distanciranja i fragmentacije. Istodobno, oba klastera pokazala su slične smjerovne učinke na nacionalizam, što upućuje na to da nacionalni identitet može funkcionirati kao relativno autonomna os mobilizacije u uvjetima prijetnje. Drugim riječima, nacionalizam može reagirati na prijetnju neovisno o širem ideološkom okviru te potencijalno djelovati kao stabilizirajući ili mobilizirajući čimbenik u situacijama percipirane ugroze.

Nadalje, tradicionalna teorija kohezije u uvjetima sukoba polazi od pretpostavke da vanjske prijetnje potiču jačanje unutarnje solidarnosti te smanjenje unutarnjih podjela. Prema toj logici, suočavanje s vanjskim neprijateljem homogenizira grupu, pojačava identifikaciju i mobilizira kolektivne resurse. Međutim, novija empirijska istraživanja dovode u pitanje univerzalnost tog obrasca. Harel i sur. (2024) pokazuju da u kontekstima dugotrajnih i nerješivih međugrupnih sukoba vanjske prijetnje mogu proizvesti suprotan učinak, odnosno povećati untagrupnu polarizaciju i time potkopati društvenu koheziju. Autori identificiraju začarani krug povratne sprege u kojem eskalacija vanjskog sukoba produbljuje afektivnu polarizaciju unutar društva,

osobito među skupinama koje se razilaze u procjeni temeljnih obilježja prijetnje, poput njezine ozbiljnosti, izvora ili legitimnosti odgovora na nju. Takva razilaženja otežavaju formiranje zajedničke interpretacije situacije i onemogućuju koordinirani kolektivni odgovor. Posljedično, afektivna polarizacija narušava političku stabilnost, potiče društvenu segregaciju i slabi kapacitet za kolektivno djelovanje, čime se vanjski sukob može dodatno produbiti. Ovi nalazi imaju osobitu važnost za multikulturalna europska društva suočena s terorizmom, migracijskim pritiscima i geopolitičkim napetostima, jer upućuju na to da vanjske prijetnje ne moraju nužno homogenizirati društvo, već mogu pojačati postojeće ideološke i identitetske rascjepove.

Sinteza navedenih nalaza upućuje na to da odnosi između identiteta, percepcije prijetnje i društvene kohezije imaju dvosmjernu i izrazito kontekstualno uvjetovanu strukturu. Identitetski procesi ne djeluju izolirano od situacijskih podražaja, niti prijetnje proizvode jednoznačne društvene ishode. Fuzija identiteta može, u uvjetima percipirane sigurnosti i pozitivne interpretacije vanjske grupe, poticati povjerenje, suradnju i međugrupno istraživanje. U uvjetima percipirane ugroze, osobito kada se prijetnja odnosi na temeljnu suštinu ili vrijednosti grupe, ista razina fuzije može mobilizirati obrambene reakcije i podršku konfrontacijskim oblicima djelovanja. Time se potvrđuje da učinci fuzije nisu inherentno pro-socijalni ili antagonistički, već ovisi o vrsti i interpretaciji prijetnje. Uz to, različite kategorije prijetnji aktiviraju različite motivacijske sustave te generiraju specifične emocionalne i ponašajne obrasce. Društvene i predatorske prijetnje mogu potaknuti jačanje unutarnje solidarnosti i kolektivne obrane, dok prijetnje zaraze, financijske prijetnje ili prirodne nepogode mogu aktivirati mehanizme distanciranja, zaštite resursa ili povlačenja, s potencijalnim implikacijama za fragmentaciju unutar grupe. Posljedično, vanjske prijetnje mogu istodobno mobilizirati i destabilizirati društvo. Njihov konačni učinak ovisi o tome potiču li zajedničku interpretaciju situacije i koordinirani odgovor ili produbljuju postojeće ideološke, identitetske i afektivne podjele. U tom smislu, društvena kohezija proizlazi iz dinamičke interakcije identitetskih struktura, percepcije prijetnje i kontekstualnih čimbenika koji oblikuju kolektivne interpretacije i obrasce djelovanja.

4. Zaključak

Društvena kohezija, identitet i percipirana prijetnja predstavljaju međusobno povezane psihološke konstrukte koji u značajno oblikuju međugrupne odnose u multikulturalnim društvima. Ovaj pregled sintetizirao je suvremene teorijske okvire, mjere, kao i empirijske nalaze kako bi pružio integrirano razumijevanje njihovih složenih odnosa.

Teorijska analiza pokazuje da društveni identitet djeluje istodobno kao kognitivna kategorija, afektivna veza i motivacijski resurs, pri čemu fuzija identiteta predstavlja njegov intenzivniji oblik, obilježen snažnim preklapanjem osobnog i grupnog identiteta. Društvena kohezija obuhvaća relacijske, afektivne i ponašajne dimenzi-

je te se ostvaruje na horizontalnoj razini odnosa među građanima i vertikalnoj razini odnosa između građana i institucija, a oba su sustava osjetljiva na percipirane prijetnje.

Percepcija prijetnje u ovom se radu promatra kroz evolucijski okvir koji pretpostavlja postojanje više djelomično neovisnih motivacijskih sustava oblikovanih za rješavanje specifičnih adaptivnih problema. Umjesto jedinstvenog odgovora na prijetnju, različite kategorije ugroze aktiviraju različite sustave, poput sustava samozaštite, izbjegavanja zaraze, regulacije pripadnosti ili zaštite statusa. Evolucijski informirana i domenski specifična organizacija prijetnje stoga ima izravne implikacije za identitetske procese i društvenu koheziju, jer različite vrste prijetnji mogu potaknuti različite obrasce solidarnosti, distanciranja ili fragmentacije. Primjerice iako percepcija vanjske prijetnje može jačati identifikaciju s vlastitom grupom i poticati kolektivnu mobilizaciju, osobito kada se aktiviraju sustavi povezani sa samozaštitom i pripadnošću. prijetnje koje aktiviraju sustave izbjegavanja zaraze ili zaštite resursa mogu imati drukčije učinke, uključujući povlačenje, nepovjerenje i intragrupnu polarizaciju. Kategorije poput realistične ili simboličke prijetnje stoga ne adresiraju adekvatno diferencirane emocionalne i ponašajne reakcije, uključujući strah, gađenje, ogorčenost ili obrambenu mobilizaciju, a učinci prijetnje stoga nisu uniformni i deterministički, već proizlaze iz interakcije između evolucijski oblikovanih motivacijskih sustava, strukture identiteta i kontekstualne interpretacije situacije.

Za istraživače i donositelje odluka to implicira potrebu za diferenciranim pristupom razumijevanju prijetnji i identitetskih procesa. Strategije usmjerene na jačanje društvene kohezije trebaju uzeti u obzir vrstu aktivirane prijetnje, strukturu identitetskih veza te mogućnost da vanjske prijetnje istodobno mobiliziraju i fragmentiraju društvo. Promicanje inkluzivnih nadređenih identiteta, poticanje kvalitetnog međugrupnog kontakta i jačanje institucionalnog povjerenja mogu smanjiti rizik od polarizacije i doprinijeti stabilnijim obrascima društvene integracije.

Buduća istraživanja trebala bi dodatno razjasniti uzročne mehanizme koji povezuju identitet, prijetnju i koheziju, osobito kroz longitudinalne i eksperimentalne pristupe te višerazinske analize. Razumijevanje tih dinamičnih i kontekstualno uvjetovanih procesa ostaje ključno za očuvanje društvene kohezije u uvjetima rastuće raznolikosti, geopolitičkih napetosti i novih sigurnosnih izazova.

Literatura

- Buhrmester, M. D., Fraser, W. T., Lanman, J. A., Whitehouse, H., i Swann, W. B., Jr. (2015). When terror hits home: Identity fused Americans who saw Boston bombing victims as "family" provided aid. *Self and Identity*, 14(3), 253–270. <https://doi.org/10.1080/15298868.2014.992465>
- Bullock, J., Lane, J. E., Mikloušić, I., i Shults, F. L. (2023). Modeling nationalism, religiosity, and threat perception during the COVID-19 pandemic. *PLOS ONE*, 18(4), e0281002. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0281002>
- Çakal, H., Hewstone, M., Güler, M., i Heath, A. (2016). Predicting support for collective action in the conflict between Turks and Kurds: Perceived threats as a mediator of intergroup contact and social identity. *Group Processes i Intergroup Relations*, 19(6), 732–752. <https://doi.org/10.1177/1368430216641303>
- Cameron, J. E. (2004). A three-factor model of social identity. *Self and Identity*, 3(3), 239–262. <https://doi.org/10.1080/13576500444000047>
- Caricati, L. (2018). Perceived threat mediates the relationship between national identification and support for immigrant exclusion: A cross-national test of intergroup threat theory. *International Journal of Intercultural Relations*, 66, 41–51. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2018.06.005>
- Dragolov, G., Ignácz, Z. S., Lorenz, J., Delhey, J., Boehnke, K., i Uzicker, K. (2016). Social Cohesion in the Western World. *SpringerBriefs in Well-Being and Quality of Life Research*. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-32464-7>
- Gómez, Á., Brooks, M. L., Buhrmester, M. D., Vázquez, A., Jetten, J., i Swann, W. B. (2011). On the nature of identity fusion: Insights into the construct and a new measure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 100(5), 918–933. <https://doi.org/10.1037/a0022642>
- Grosfeld, E., Scheepers, D., Cuyvers, A., i Ellemers, N. (2024). Affirmation of EU identity reduces perceived national identity threat and increases perceived legitimacy of the European Union. *PsyArXiv*. <https://doi.org/10.31234/osf.io/ny3sz>
- Harel, T. O., Nir, N., Vandermeulen, D., Maoz, I., i Halperin, E. (2024). A threat to cohesion: Intragroup affective polarization in the context of intractable intergroup conflict. *Journal of Conflict Resolution*, 69(2–3), 491–517. <https://doi.org/10.1177/00220027241247033>
- Hogg, M. A., Abrams, D., i Brewer, M. B. (2017). Social identity: The role of self in group processes and intergroup relations. *Group Processes i Intergroup Relations*, 20(5), 570–581. <https://doi.org/10.1177/1368430217690909>
- Kenrick, D. T., Griskevicius, V., Neuberg, S. L., i Schaller, M. (2010). Renovating the pyramid of needs: Contemporary extensions built upon ancient foundations. *Perspectives on Psychological Science*, 5(3), 292–314. <https://doi.org/10.1177/1745691610369469>
- Klein, J. W. and Bastian, B. (2023). The Fusion-Secure Base Hypothesis. *Personality and Social Psychology Review*, 27(2), 107–127. <https://doi.org/10.1177/10888683221100883>
- Klein, J. W., Bastian, B., Odjidja, E. N., Ayaluri, S. S., Kavanagh, C. M., Mala, A. M., i Whitehouse, H. (2025). Identity fusion can foster intergroup trust and willingness to cooperate. *Communications Psychology*, 3(1), Article 124. <https://doi.org/10.1038/s44271-025-00303-9>
- Klein, J. W., Greenaway, K. H., i Bastian, B. (2024). Identity fusion is associated with outgroup trust and social exploration: Evidence for the fusion-secure base hypothesis. *British Journal of Social Psychology*, 63(3), 1184–1206. <https://doi.org/10.1111/bjso.12724>
- Lang, M., Purzycki, B. G., Apicella, C. L., Atkinson, Q. D., Bolyanatz, A., Cohen, E., Handley, C., Kundtová Klocová, E., Lesorogol, C., Mathew, S., McNamara, R. A., Moya, C., Placek, C. D., Soler, M., Vardy, T., Weigel, J. L., Willard, A. K., Xygalatas, D., Norenzayan, A., i Henrich, J. (2019). Moralizing gods, impartiality and religious parochialism across 15 societies. *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences*, 286(1898), 20190202. <https://doi.org/10.1098/rspb.2019.0202>
- Leininger, J., Burchi, F., Fiedler, C., Mross, K., Nowack, D., von Schiller, A., Sommer, C., Strupat, C., i Ziaja, S. (2021). Social cohesion: A new definition and a proposal for its measurement in Africa (Discussion Paper No. 31/2021). German Development Institute / Deutsches Institut für Entwicklungspolitik (DIE). <https://doi.org/10.23661/dp31.2021.v11>
- Mikloušić, I., i Šučurović, S. (2024). The sentiments of Croatian Homeland War veterans towards war-time comrades, families, and society in general, 30 years after the war. *Društvena Istraživanja*, 33(3), 433–453. <https://doi.org/10.5559/di.33.3.05>
- Neuberg, S. L., Kenrick, D. T., i Schaller, M. (2011). Human threat management systems: Self-protection and disease avoidance. *Neuroscience i Biobehavioral Reviews*, 35(4), 1042–1051. <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2010.08.011>
- Newson, M., Bortolini, T., Buhrmester, M., da Silva, S. R., da Aquino, J. N. Q., i Whitehouse, H. (2018). Brazil's football warriors: Social bonding and inter-group violence. *Evolution and Human Behavior*, 39(6), 675–683. <https://doi.org/10.1016/j.evolhumbehav.2018.06.010>
- Newson, M., White, F., i Whitehouse, H. (2023). Does loving a group mean hating its rivals? Exploring the

- relationship between ingroup cohesion and outgroup hostility among soccer fans. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 21(4), 706–724. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2022.2084140>
- Schiefer, D., i van der Noll, J. (2017). The essentials of social cohesion: A literature review. *Social Indicators Research*, 132(2), 579–603. <https://doi.org/10.1007/s11205-016-1314-5>
 - Stephan, W. G., i Stephan, C. W. (2000). An integrated threat theory of prejudice. U S. Oskamp (Ur), Reducing prejudice and discrimination (pp. 23–45). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
 - Swann, W. B., Jr., Buhrmester, M. D., Gómez, Á., Jetten, J., Bastian, B., Vázquez, A., Ariyanto, A., Besta, T., Christ, O., Cui, L., Finchilescu, G., González, R., Goto, N., Hornsey, M., Sharma, S., Susianto, H., i Zhang, A. (2014). What makes a group worth dying for? Identity fusion fosters perception of familial ties, promoting self-sacrifice. *Journal of Personality and Social Psychology*, 106(6), 912–926. <https://doi.org/10.1037/a0036089>
 - Swann, W. B., Jr., Gómez, Á., Buhrmester, M. D., López-Rodríguez, L., Jiménez, J., i Vázquez, A. (2014). Contemplating the ultimate sacrifice: Identity fusion channels pro-group affect, cognition, and moral decision making. *Journal of Personality and Social Psychology*, 106(5), 713–727. <https://doi.org/10.1037/a0035809>
 - Swann, W. B., Jr., Gómez, Á., Dovidio, J. F., Hart, S., i Jetten, J. (2010). Dying and killing for one's group: Identity fusion moderates responses to intergroup versions of the trolley problem. *Psychological Science*, 21(8), 1176–1183. <https://doi.org/10.1177/0956797610376656>
 - Swann, W. B., Jr., Gómez, A., Seyle, D. C., Morales, J., i Huici, C. (2009). Identity fusion: The interplay of personal and social identities in extreme group behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 96(5), 995–1011. <https://doi.org/10.1037/a0013668>
 - Swann, W. B., Jr., i Buhrmester, M. D. (2015). Identity fusion. *Current Directions in Psychological Science*, 24(1), 52–57. <https://doi.org/10.1177/09637214144551363>
 - Swann, W. B., Jr., Jetten, J., Gómez, Á., Whitehouse, H., i Bastian, B. (2012). When group membership gets personal: A theory of identity fusion. *Psychological Review*, 119(3), 441–456. <https://doi.org/10.1037/a0028589>
 - Tajfel, H. (1970). Experiments in intergroup discrimination. *Scientific American*, 223(5), 96–102. <https://doi.org/10.1038/scientificamerican1170-96>
 - Tajfel, H., i Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. In W. G. Austin i S. Worchel (Eds), *The social psychology of intergroup relations* (pp. 33–47). Brooks/Cole.
 - Tajfel, H., i Turner, J. C. (2004). The social identity theory of intergroup behavior. In J. T. Jost i J. Sidanius (Eds), *Political psychology: Key readings* (pp. 276–293). Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9780203505984-16>.
 - Turner, J. C., i Reynolds, K. J. (2012). Self-categorization theory. In P. A. M. Van Lange, A. W. Kruglanski, i E. T. Higgins (Eds), *Handbook of theories of social psychology* (Vol. 2, pp. 399–417). SAGE Publications. <https://doi.org/10.4135/9781446249222.n46>
 - Vázquez, A., Gómez, Á., López-Rodríguez, L., i Swann, W. B., Jr. (2023). Can identity fusion foster social harmony? Strongly fused individuals embrace familiar outgroup members unless threatened. *Journal of Experimental Social Psychology*, 107, Article 104462. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2023.104462>
 - Whitehouse, H., McQuinn, B., Buhrmester, M., i Swann, W. B., Jr. (2014). Brothers in arms: Libyan revolutionaries bond like family. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 111(50), 17783–17785. <https://doi.org/10.1073/pnas.1416284111>

From Threat to Belonging: Conceptualization, Measurement and Connection of Threats, Social Identities and Social Cohesion

Abstract

Social cohesion, social identity, and perceived threat are interconnected constructs essential for understanding the dynamics of multicultural societies. This paper examines their interrelations, with particular emphasis on identity fusion, contemporary models of social cohesion, and evolutionary approaches to understanding threat. A review of recent research suggests that the relationships among these constructs are layered and context-dependent. Findings suggest that identity fusion may be associated both with increased solidarity toward the broader community and with defensive mobilization, depending on the type and interpretation of threat. Different evolutionarily conceptualized categories of threat activate specific psychological mechanisms and have distinct implications for cohesion and intergroup relations, including the potential to generate fragmentation within groups. An integrative perspective allows for a more precise understanding of the reciprocal links between identity, threat, and social cohesion in the European context and offers guidance for future research and policymakers.

Keywords: social cohesion, identity fusion, social identity, perceived threat, evolutionary psychology, intergroup relations

